

Küreselleşme Sürecinde Ulusal Dil, Yabancı Dil Ve Farklı Türlerde Kültürlerarası İçerikli Metinler Üzerine Düşünceler

Reflections On The National Language, Foreignlanguage And Different Intercultural Texts In The Process Of Globalisation

Haluk Özcan*

ÖZET

Çalışma çerçevesinde öncelikle küreselleşme ve yabancı dil kavramları üzerinde durularak, ulusal dil konusu kapsamlı olarak önemli tarihi bilgilerin ışığında ele alınacaktır. Küreselleşmenin olumlu yanlarının yanı sıra olumsuz yansıyan etkileri de mevcuttur. Bu olumsuz etkinin en fazla görüldüğü alanlardan birisi de ulusal dilimizdir. Söz konusu olumsuzlukların azaltılması, ulusal dilimizin gelişmesine yönelik çalışmalara ve yabancı dili öğrenenlerin farklı türlerde kültürlerarası metinleri tanımlarına bağlıdır. Sunulan öneri ve örneklerde de görüleceği üzere, bu tür çalışmalar bireylerin 'dil bilincine' ve 'demokratik kültür bilincine' önemli katkılarda bulunacağı gibi, küreselleşme sürecinin ulusal dilimizdeki arzu edilmeyen etkisini azaltacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, ulusal dil, yabancı dil, kültürlerarası metinler, dil bilinci, demokratik kültür bilinci.

ABSTRACT

In the context of the work, the terms of globalization and foreign language are considered beforehand and the term national language will be treated in detail under the light of the important language-historical developments. As already known, globalization has some negatives aspects as well as positive ones. One of the fields the negative effects of the globalization are mostly seen is our national language. Decreasing of the negative effects at issue depends on the studies directed to develop our national language and to be aware of the intercultural texts. As it will be seen in the presented suggestions and samples, on the one hand, such studies may have significant contributions to the language and democratic cultural consciousness of the individuals; it will decrease the side effects of the process of the globalization on our national language on the other.

Keywords: Globalization, national language, foreign language, intercultural texts, language consciousness, democratic cultural consciousness.

Küreselleşme

'Globalleşme' veya 'yerelleşme' gibi kavramlarla da anılan küreselleşme, dünya ile bütünleşme, dünya toplumlarının daha iyi bir gelecek oluşturmak üzere eğitim, teknoloji, toplum, ekonomi, siyaset ve kültür alanlarında işbirliğine girmeleri, dünya çapında ortak bir pazar ekonomisinin oluşturulması, uluslararası yatırım araçlarının ve bilginin evrensel düzeyde serbestçe akışının sağlanması sürecidir. Birçok

bakımdan olumlu ve olumsuz yanlarının hala tartışmalı olduğu küreselleşme, günümüzde ekonomik açıdan bakıldığında kimilerine göre bir fırsat, kimilerine göre gelişmekte olan ülkelerin dışa bağımlı hale getirilmesi olarak değerlendirilmektedir. Ancak küreselleşmenin birçok alanda sebep olduğu değişim ve dönüşümler, kazandırdığı bilgi ve deneyimler ile kaydedilen gelişmeler, çağdaş medeniyet ölçütlerine ulaşma bakımından da son derece önemlidir. Sadece olumsuz açıdan bakmak

* Haluk Özcan, Yrd.Doç.Dr., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitim Bölümü İzmir.

yerine, bu olguyu her toplumun kendine göre en uygun, akla ve bilime dayanan çözümler üretmesi yolunda bir fırsat olarak görmek gerekir. Bu sürecin dikkatle takip edilerek, elde edilen ve edilecek olan tüm kazanımların ülke koşullarına özenle uyarlanarak genele her alanda yayılması ve gelecek kuşakların bundan en iyi biçimde yararlanmasını sağlamak ön planda tutulmalıdır.

Çağımızda bilgi ve teknolojinin ön plana çıkmasıyla, *'bilgiye sahip olmak'* bir başka deyişle *'bilgiye hükmetmek'* önem kazanmıştır. Uluslararası sermaye dünyanın pek çok yerindeki bireysel ve kurumsal yatırımcılar tarafından kontrol edilmekte, sanal ağlar sayesinde klavye üzerindeki bir tuşa basılarak, yüksek miktarlardaki para ve önemli bilgiler birkaç saniyede kolayca dünyanın herhangi bir yanına aktarılabilmektedir. Böylece sermayenin, ekonomi terimiyle, "likit"¹ olması sağlanmaktadır. Ancak paranın likit olması durumunda da özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini beklenmeyen, hatta bazen yapay olarak da yaratılabilen veya gelişmiş ülkelerin ekonomik sistemlerindeki aksaklıklardan kaynaklanan (küresel) krizler derinden sarsabiliyor. Bu noktada günümüzden 153 yıl önce yaşamış olan Alman yazar Heinrich Heine (1797-1856)'nin tespiti çok yerindedir:

"Para sudan daha akışkan, rüzgârdan daha esintilidir. Günümüz inancı şimdi tanrının para olması veya paranın tanrılaşmasından mı ibaret?"²

Küreselleşme açısından bakıldığında, bu söz adeta bizdeki güzel bir özdeyişi de çağırıştırır nitelikte: "Dini imanı para."³ Ancak Heine'nin esas olanın ne olduğuna işaret eden düşüncesi ise son derece anlamlıdır:

¹ Likit: is. Fr. Liquide 1. Sıvı: likit gaz. 2. tic. Kullanılması hemen mümkün olan para, nakit: Türkçe Sözlük 1.

Türk Dil Kurumu, TDK yayınları 549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 965

² Heinrich Heine: Gedanken und Zitate: http://www.gomah.de/zitate/z_heine1.htm: "Das Geld ist flüssiger als

das Wasser, luftiger als der Wind. Besteht nun die heutige Religion in der Geldwerdung Gottes oder in der Gottwerdung des Geldes."

³ Türkçe Sözlük 1: Türk Dil Kurumu, TDK yayınları 549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 378

"Para yuvarlaktır, yuvarlanır gider, ancak eğitim kalır."⁴

Yaşamımızın tüm evrelerinde süre gelen bir olgu olan eğitim kalıcıdır ve ulusal dil onun temelini teşkil eder. Bu nedenle yazının takip eden bölümünde ulusal dil konusuna geniş yer ayrılmıştır. Ancak küreselleşmeyi esasen farklı bir başka açıdan değerlendirerek, bilgi toplumlarıyla sürekli ilişki içinde olmak, dünyaya açılmak, tüm dünya ülkeleri ile karşılıklı yoğun bilgi alış verişinde bulunmak, mal ve hizmetlerin üretilmesi, alınıp satılmasında karşılıklı olarak etkileşimde bulunmak, olarak algılasak ve ayrıca çağdaşlaşma yolunda ilerlemeye yönelik eğitimsel, kültürel, toplumsal, hukuksal ve ekonomik bakımlardan bir araç olarak görürsek, o zaman yararından bahsedebiliriz. Nasıl ki sanayi toplumlarının ekonomisi sanayiye, tarım toplumlarının ekonomisi tarıma dayalıysa, bilgi toplumlarının da ekonomisi bilgiye dayalıdır. Çağdaş toplumların ürettiği en önemli değer *'bilgi'*dir. Bilgi, her alanda üretilen, ihraç edilen, alınıp satılan, yasal veya yasal olmayan (sanayi casusluğu gibi) yollarla el değiştiren ve bulunduğu topluma daima uygarlaşma ölçeğinde daha üst seviyeleri sağlayan en önemli değer haline gelmiştir.

Çağımızda küreselleşme sürecini hızlandıran teknoloji ve bilişim sektörlerinde kaydedilen hızlı değişim ve gelişmelerin yanı sıra artan sosyal hareketlilik (*mobility*) olup, en önemli buluşlardan birisi de *'internet'*'tir. Bilgisayarlar son derece gelişmiş teknolojik yapıları ve geniş hacimli bilgi depoları, yoğun internet bağlantıları ise bu bilgilerin karşılıklı el değiştirmesine olanak sağlayan -tabir yerindeyse- *'bilgi ağları'* niteliğindedir. Bilgisayar destekli eğitime son derece önem verilmekte, internet ağları sayesinde uzaktan eğitim, telekonferans, toplantı ve her türlü alış-veriş mümkün olmaktadır. Turizm, Bankacılık, Finans, Finansal kiralama (Factoring), Mal değişimi (Barter) ve Sigorta hizmetleri verilmekte, iş başvuruları, alım-satım işleri gerçekleştirilebilmektedir. Hatta bazı ülkelerde birçok sektörde (özellikle Emlak, Bankacılık, Pazarlama ve Finans) şirketlerin çalışanları iş yerlerine gitmeksizin, çalışmalarını hem iş hem de ikamet amaçlı düzenledikleri konutlarından (home-office) takip edebilmekte ve sürdürebilmekteler. Böylece gelişimini zaman

⁴ Heinrich Heine: Gedanken und Zitate: http://www.gomah.de/zitate/z_heine1.htm: "Geld ist rund und rollt weg, aber Bildung bleibt."

ve mekân sınırlarını zorlayarak baş döndürücü bir hızla sürdürmeye devam ettireceği görünen küreselleşme süreci, farklı açılardan bakıldığında aynı zamanda Emperyalizm'in yeni bir oyunu, sömürgecilik, sömürgeciliğin makyajlı yüzü, ideolojik, ekonomik ve toplumsal bakımdan bağımlı toplumlar yaratmanın yeni bir yolu olarak da nitelendirilmekte. Ancak bu yeni gelişimin karşısında önemli olan, toplumu olumsuz biçimde etkilemek, çeşitli endişe, korku ve ön yargıların hâkim olduğu senaryolar üretmek değil, bu olgudan her alanda geleceğe yönelik en iyi şekilde yararlanmanın yollarının araştırılıp bulunması gerekir.

Ünlü Alman şairi Eichendorf "kökü mazide olmayan hiçbir ilerleme yoktur"⁵ sözüyle ilerleme yolunda ulusların sahip oldukları kültürel mirasın önemine işaret etmiş, Yahya Kemal Beyatlı da bu düşüncüyü "kökü mazide olan atiyim"⁶ ifadesiyle dile getirmiştir. Benzer bir düşünce ise Friedrich Schiller'in 'Wilhelm Tell' adlı eserinde yer alır: "Aziz vatana sarılmalı, onu sıkı sıkı tutmalısın, gücünün kuvvetli kökleri oradadır."⁷ Yine romantik şair Achim von Arnim'in de belirttiği gibi "ne olduğumuzu bilmekle daha derin bir şura ulaşır, kendimize ve vatanımıza güvenimiz daha da artar."⁸ Geleceğin çağdaş Türkiye'sini oluşturmak, aklın ve bilimin hâkim olduğu çalışmalarla, sahip olduğumuz tarihi ve kültürel değerlerle ve her türlü gelişmeye hazırlıklı olmakla mümkün olacaktır. Atatürk'ün bu bağlamda şu sözlerini hatırlamamak mümkün değildir:

"Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur!"⁹ "(...) Dünyada her şey için, uygarlık için, yaşam için başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir.

⁵ Joseph von Eichendorff (1788–1857)'tan aktaran: Selçuk Ünlü: Joseph von Eichendorff's „Taugenichts“.

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 1, Konya 1987, s. 28

⁶ A.g.e.

⁷ Selçuk Ünlü: 19. Yüzyıl Alman edebiyatında Türkiye ve Türkler. Das Türkei- und Türkenbild in der deutschen

Literatur des 19. Jahrhunderts. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 1988, s. 31–32

⁸ A.g.e. S. 32

⁹ Atatürk, Mustafa Kemal: Nutuk (1919–1927). Bugünkü dile yayına hazırlayan: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz,

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006, S. 608

Bilim ve fennin dışında kılavuz aramak aymazlıktır, bilgisizliktir, sapıklıktır. Yalnız bilimin ve fennin, yaşadığımız her dakikadaki evrelerinin gelişimini algılamak ve ilerlemelerini zamanla izlemek zorunludur."¹⁰

Geçen yüzyıllarda 'İpek Yolu' üzerinde önemli bir konumu bulunan Türkiye'nin günümüzde bu önemi daha da artmıştır. Bu bağlamda ülkemizin batıyı, Asya kıtasına, Orta Doğu ve Uzak Doğu'ya bağlayan sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve izlemsel bir köprü olma niteliğinin yanı sıra, jeopolitik değeri de son derece yüksektir. Bu nedenle küreselleşme sürecinde, başta ulusal dilimiz ve eğitim olmak üzere, bütün mesleki alanlarda ve özellikle sanayi yatırımları bakımından gelişme ve kalkınmaya yönelik, sürdürülebilir politikalar ve projeler üretilmesinin gerekliliği, şimdi her zamankinden daha fazla önem taşıyan bir hal almıştır.

Ulusal Dil:

Küreselleşmenin bu hızlı etkileşim, değişim ve gelişim süreci içinde 'ulusal dilimiz' söz konusu olunca özellikle duyarlılık göstermek, kayıtsız kalmamak ve sorumluluklarımızın bilincinde olmak zorundayız. Eğer sorumsuzca yaklaşım göstermiş olsaydık, o zaman tehlikenin varlığından söz etmek gereksiz olurdu. Buradaki tehlike, dilimize diğer dillerden geçen yabancı sözcükler ve onların sosyal, kültürel ve bilimsel yaşantımıza yansıyan olumsuz etkileridir. Dilimizde karşılığı olmadığı gerekçesiyle hemen yabancı sözcüğü kullanıvermek, geleni olduğu gibi alma, kabullenme veya bir çeşit teslimiyet göstermek demektir ki, bu da derin bir dil ve kültür birikimine sahip ulusumuzla bağdaştırılmaz. Akalın "hiçbir dilin saf olmadığını, ancak dildeki yabancı sözcüklerin bir ölçüsü olması gerektiğini" vurgulayarak, "dilini gerek duyduğu sözleri "karşılığı bulunmaması durumunda yabancı dillerden aynen veya ses değişikliğine uğratarak alınabileceğini"¹¹ ifade etmiştir. Zamanla Türkçenin kaynaklarına inilerek, ses ve biçim özellikleri göz önünde tutularak, yabancı sözcüklerin karşılıkları bulunabilecek ve böylece dilimiz daha sağlıklı bir yapıya sahip olacaktır. Grimm sözlüğüne göre "tüm diller

¹⁰ Mehmet Deligönül: Atatürk'ten (Seçki): Türk Dil Kurumu yayınları, 489, Ankara Üniversitesi Basımevi,

Ankara 1982, s. 50

¹¹ Şükrü Akalın: Türkçenin Sorunları:

<http://www.dilimiz.com/makaleler/trsorunlari.htm>

sağlıklı oldukları sürece yabancıyı kendinden uzak tutma içgüdüsüne sahiplerdir.”¹² ‘*Türk Kimliği*’¹³ adlı eserinde “*milli kimlik duygusunun milli dil ile de yakından ilgili*”¹⁴ olduğunu belirten Güvenç, Türk dil devrimini Ziya Gökalp’ ten Atatürk’e kadar titizlikle incelemiş bulunan Fischman’ın önemli bir tespitine yer verir.

Bu tespit içerik açısından adeta Luther’in İncil’i çevirmesinden sonra kendisine yöneltilen eleştirilere karşı “1530 yılında kaleme aldığı, ‘*Bir Çevirmenin Mektubu*’nda (Sendbrief vom Dolmetscher)”¹⁵ dil ve çeviri konusunda ifade ettiği, “*Evde anneye, sokakta çocuklara, pazarda sade vatandaşa sorulmalı ve nasıl konuştuklarına dair onların ağızına bakılmı, böylece onlarla Almanca konuştuğunuzu anlar ve fark edersiniz*”¹⁶, sözleriyle paralellik gösteren dikkat çekici bir yorumdur:

“Anadolu köylüsünün yabancı sözcük, deyimlerle bozulmamış dili, saflığın ve toplum gerçeğinin temeli olarak benimsendi. Türk kimliği - Osmanlı-Müslüman kimliğine karşı- en sağlam dayanağını kendi öz dili olan Türkçe’ de buldu.”¹⁷

Heyd’in ifadesiyle “Türk kadınlarının konuştuğu, saf, tatlı ve güzel Türkçeyi tercih eden Ziya Gökalp”¹⁸ Türkçenin yenileşmesine ve gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Alfabe ve dil reformlarıyla kültürel bağımsızlığımızın amaç edinildiğini vurgulayan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, bunun Türk ulusunu doğu kültüründen batı kültürüne

geçirmek anlamını taşıdığını ve ‘*halk ağızından söz derleme çalışmalarının*’ başlatıldığını ifade eder:

“Daha Dil Encümeni zamanında halk ağızından söz derleme işi ele alınmıştı. Maarif vekilliğinin 1920 de ve Dil Encümeninin 1929–30 yıllarında derlediği sözlerden bir kısmı 1932 de Hamit Zübeyir Koşay ve İshak Refet İşıtman tarafından düzenlenerek ‘Ana Dilden Derlemeler’ adı altında bir kitap halinde yayımlanmıştı. Kurultayca seçilen Genel Merkez Kurulu da bu işe büyük bir önem vermiş ve ilk önce şu maddeye yer vermişti: Halk dilinde ve eski kitaplarda bulunan Türk dili hazinelerini toplayıp ortaya koymak... Yurdun her yerinden 150 binden fazla fiş toplanmıştır... Eski metinlerde bulunan unutulmuş Türkçe kelimelerin taranması işine de büyük önem verilmiştir... Derlemelerden elde edilen fişler, başta Radloff sözlüğü olmak üzere çeşitli sözlükler buna eklenerek düzenlenmiş, böylece ‘*Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi*’ adlı eser meydana getirilmiştir.”¹⁹

Aynı düşünce ve yaklaşımlarla günümüzde de yapılması gereken en önemli işlerin başında düzenli ve sistemli dil çalışmalarına ağırlık vermek, bilgi üretmek, ulusal değerlerimize sahip çıkmak ve onları korumak olacaktır. Yeni olanı ise dikkatle ele almak, kendimize uygun hale getirip kullanmak ve ondan fayda sağlamak gereklidir. Kuşkusuz küreselleşme sürecinde yaşanan hızlı etkileşimden -eskiye oranla- çok daha fazla payını alacak olan faktörlerden biri de dildir. Ancak dilin diğer dil ve kültürlerden etkilenmesi yeni bir olay değildir. Selçuklular döneminde, resmi dil ve edebiyat dili Farsça, bilim dili Arapça, halkın dili ise Türkçedir. Karamanoğlu Mehmet Beyin 1277’de “Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır” fermanı, yabancı sözcüklerin kullanılmasına engel olamamıştır²⁰. Zamanın aydınlarından

¹² Jacob, Grimm, W. Grimm: Deutsches Wörterbuch: (Sprache): <http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/>

woerterbuecher/dwb/wbgui?

¹³ Bozkurt Güvenç: Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları. Remzi Kitabevi, 5. baskı, İstanbul 1997

¹⁴ A. g. e. s. 345

¹⁵ Herbert Wolf: Wegbereiter des modernen Deutsch, Die sprachgeschichtliche Bedeutung Martin Luthers: Martin Luther und die Bildung des Deutschen: Inter Nationes, Bonn 1983, S. 31

¹⁶ Hermann Glaser, J. Lehmann, A. Lubos: Wege der deutschen Literatur. Eine geschichtliche Darstellung. Ullstein Verlag, Frankfurt/Main-Berlin-Wien, 1974, s. 57

¹⁷ Bozkurt Güvenç: Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları. Remzi Kitabevi, 5. baskı, İstanbul 1997, s. 345

¹⁸ Bozkurt Güvenç: Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları. Remzi Kitabevi, 5. baskı, İstanbul 1997, s. 346

¹⁹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Atatürk ve Türk Dili: Atatürk ve Türk Dili, Türk Dil Kurumu yayınları, 224,

Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963, s. 108

²⁰ Karş. Vecibe Hatiboğlu: Atatürk’ün Dilçiliği: Atatürk ve Türk Dili. Türk Dil Kurumu Yayınları 224, Ankara

Âşık Paşa da “Türk diline kimseler bakmaz idi / Türklere hergiz gönül akmaz idi”²¹ sözleriyle, Türk dilinin içinde bulunduğu durumdan yakındır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde dil, Osmanlıca denilen Türkçe, Arapça ve Farsça karışımı, halkın anlamakta güçlük çektiği yapay bir dile dönüşür. 1888 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanının da onayı ile basılmış bulunan “Medresetü’l-Arab” adlı kitabında Abdurrahman Fehmi, Arapçanın ve Arap kültürünün üstünlüğünü uzun uzun anlatmış, kendi dilimiz diye düşünülen dil için şu ifadeyi kullanmıştır:

“On kelimeden ibaret olan bir cümlede çoğu kelime Arapçadır. Hele geçmiş kuşakların yazdıklarını örnek olarak düşünecek olursak Türkçe olduğuna inanmak mümkün değildir.”²²

Abdurrahman Fehmi gibi düşünen bazı kişiler Arapçanın güçlendirilmesini, okullarda zorunlu ders olarak okutulmasını ve resmi dil olmasını savunuyor, aydın geçinen kimileri de Arapça öğrenimi için özel okullar açma çabaları içinde bulunuyorlardı²³. Ekonominin yabancı sermayesine bağlandığı sömürgecilik döneminde ise bu kez Türkçe önemli ölçüde batı dillerinin, özellikle Fransızcanın etkisine girmiştir. Tanınmış Tanzimat aydınları içinde bile halkın anlayamadığı bir dille konuşup yazan, cümle içinde yabancı sözcükleri özellikle kullanmayı adet haline getiren aydınlar vardır. Diğer taraftan ulusal dilimiz olan Türkçe küçük görülür.

Atatürk devrimleri bir “Türk Aydınlanmasıdır”²⁴. Aydınlanma düşüncesini Kant “insanın kendi kendisinin sebebiyet verdiği ergin olmama durumundan çıkışıdır. Kendi aklını kullanmak cesaretini göster!”²⁵

Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963, s. 11

²¹ A.g.e.

²² Şerafettin Turan: Türk Dil Kurumu başkanı Prof. Dr. Şerafettin Turan’ın Açış Konuşması: Türk Dili, Aylık

Dil ve Yazın Dergisi. Yıl 32 Cilt XLV, sayı 371, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982, s. 262

²³ Karş. A.g.e.

²⁴ Bedia Akarsu: Atatürk’ün Dünya Görüşünde Dil ve Tarihin Yeri. Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi. Yıl

32 Cilt XLV, sayı 371, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982, s. 295

²⁵ “Die Aufklärung ist der Ausgang des Menschen aus seiner selbstverschuldeten Unmündigkeit... Sapere aude!

ifadesiyle tanımlar. Büyük bir cesaret ve kararlılıkla aklın ve bilimin önderliğinde yapılan yoğun çalışmalar meyvelerini kısa sürede vermiş, halk ergin olmama durumundan çıkmış, “temeli laiklik olan aydınlanma”²⁶ sayesinde “ulusun tüm bireylerinin, halkın aydınlanması (...) Ulus bireylerinde dil ve tarih bilincinin uyanması”²⁷ mümkün olmuştur. Özellikle dil devriminin bu bilincin uyanmasında rolü çok büyüktür.

Atatürk, Türkçenin içinde bulunduğu durumu en iyi bilenlerdendi. Sadri Maksudi (Arsal)’nin ‘Türk Dili İçin’ adlı yapıtının başına el yazısıyla yazdığı notta şöyle demektedir:

“Ulusal duygu ile dil arasındaki bağ çok güçlüdür. Dilin ulusal ve zengin olması, ulusal duygunun gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil bilinçle işlensin... Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”²⁸

Türkçenin özleşmesine ve sadeleştirilmesine büyük önem veren, ulusal devletin öz Türkçe’ye dayalı bir ulusal dili olması ve kendi öz değerleriyle geleceğe taşınması gerektiğine inanan Atatürk’ün, 1931 yılında kaleme aldığı ‘Medeni Bilgiler’ kitabında dilimizi nasıl tanımladığına dair sözlerini, Türk Dil Kurumu başkanı Şerafettin Turan 26 Eylül 1982’de 50. Dil Bayramı dolayısıyla düzenlenen törende yaptığı açış konuşmasında şöyle aktarıyor:

“Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yüceltmek için çalışır. Türk dili Türk ulusu için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk ulusu geçirdiği sonsuz tehlikeli durumlar içinde, ahlakının,

Habe Mut, dich deines eigenen Verstandes zu bedienen!“. Immanuel Kant: Was ist Aufklärung? Suhrkamp

Verlag, Frankfurt am Main 1977, S. 4

²⁶ Bedia Akarsu: Atatürk’ün Dünya Görüşünde Dil ve Tarihin Yeri. Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi. Yıl

32 Cilt XLV, sayı 371, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982, s. 295

²⁷ A.g.e.

²⁸ Sami N. Özerdim: Atatürkçünün Elkitabı. Türk Dil Kurumu yayınları 483, Atatürk dizisi 15, s. 154-155

geleneklerinin, anılarının, yararlarının, özetle bugün kendi ulusallığını yapan her şeyin dili aracılığıyla korunduğunu görüyor. Türk dili Türk ulusunun kalbidir zihnidir.”²⁹

Tarih, Kültür ve Medeniyet dilin temelleri üzerinde yükselen değerlerdir. Bu değerlerin zenginleşmesi ve çağdaşlaşma yolunda atılacak ileri adımlar, ulusal dilin sürekli işlenmesi ve geliştirilmesi ile mümkündür. Birçok yazar, düşünür ve sosyolog dilin önemine işaret ederek, hayatın istikrarsız ve çabuk değişen şartlarıyla baş edebilmek için, dilin son derece önemli bir faktör olduğunu vurgulamışlardır. Schiller’in veciz ifadesiyle “Dil bir ulusun aynasıdır.”³⁰ Diline olan bağlılığı yüzünden vatanına geri dönen Alman şair ve yazar Hilde Domin, öğrendiği diğer diller hakkındaki görüşünü şöyle açıklar:

“Konuştuğum diğer dillerde misafirim. Memnun ve müteşekkir bir misafir. Alman dili ise bir dayanak; ona kimliğimizi kendimizle birlikte muhafaza edebilmeyi borçluuz.”³¹

Enginün “milletlerin birleştirici gücü dil ve onun en mükemmel görüldüğü alan edebiyattır”³² ifadesini, Tanpınar’ın son derece önemli bir tespiti ile tamamlıyor:

“Tanpınar Yahya Kemal adlı monografisinde işgal altındaki İstanbul’da Yahya Kemal’in verdiği dersleri anlatırken “**dil vatan kesilir**“ der, çünkü tarih de dâhil bütün milli tecrübeler dilin

içindedir.”

Ünlü filozof Heidegger de dili “insanın içinde yaşadığı ve sahip olduğu vatani, barındığı evi”³³ olarak niteler. Bu bağlamda düşüncecek olursak, ‘dil vatanda, vatan da dilde’ görülmektedir. Vatanımızı dış tehlikelerden korumak, onu güzelleştirmek ve gelecek kuşaklara daha mükemmel bir biçimde sunmak zorundayız. Zengin bir bilim, kültür ve sanat dili olan ulusal dilimiz Türkçe, dünyanın en eski ve zengin dillerden birisi olup, Avrupa’dan Uzakdoğu’ya kadar toplam iki yüz milyondan fazla insanın konuştuğu bir dildir. UNESCO tarafından yapılan bir araştırmaya göre, “Türkçe dünyanın 5. büyük dili olarak”³⁴ gösterilmiştir. Dilimizin zengin olmasına karşın batı dillerinden gelen kelimelerin dildeki yoğunluğunun sebeplerinden birisi, son yıllarda bilim ve teknoloji alanlarında hızla kaydedilen gelişmelerin yaşantımıza neredeyse eş zamanlı girerek dilimize yansması olmaktadır. Ancak hangi teknolojik ve bilimsel kavramlar olursa olsun, bunlara karşılık gelecek kelimeleri ulusal dilimize en kısa sürede kazandırmamız gerekir. Türk dilinin batı dilleri gibi bütün düşünce ve bilim alanlarının içerdiği kavramları karşılayabilecek güçte olduğuna inanan Atatürk, 1 Kasım 1938 de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışı dolayısıyla yaptığı konuşmasında, 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu’nun gerçekleştirdiği çalışmaları, “kültür yaşamımız için önemli bir olay”³⁵ olarak niteler:

“Dil Kurumu en güzel ve verimli bir iş olarak türlü bilimlere ilişkin Türkçe terimleri saptamış ve böylece dilimiz yabancı dillerin etkisinden kurtulma yolunda köklü adımını atmıştır... Bu yıl okullarımızda öğretimin Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını kültür yaşamımız için önemli bir olay olarak belirtmek isterim.”³⁶

Yabancı kelimelerle günlük yaşantımızın her anında, hem yazı dilinde hem de konuşma dilinde karşılaşılıyor. Dilimizin gelişmesini ve zenginleşmesini olumsuz etkileyen bu duruma

²⁹ Şerafettin Turan: Türk Dil Kurumu başkanı Prof. Dr. Şerafettin Turan’ın Açış Konuşması. Türk Dili, Aylık Dil Ve Yazın Dergisi, yıl 32, cilt XLV, sayı 371, Ankara 1982, s.263

³⁰ Jacob, Grimm, W. Grimm: Deutsches Wörterbuch: (Sprache): <http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/dwb/wbgui>

³¹ Hilde Domin: „In anderen Sprachen, die ich spreche, bin ich zu Gast. Gern und Dankbar zu Gast. Die deutsche

Sprache war der Halt, ihr verdanken wir, dass wir die Identität mit uns selbst bewahren konnten.“ Horst Bienek: Heimat. Neue Erkundungen eines alten Themas. München/Wien 1985, s. 44

³² İnci Enginün: Türk Dünyasında Dil ve Edebiyat. Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi. Sayı 528, TDK Yayınları,

Aralık 1995, s. 1296

³³ Rüdiger Görner: Heimat im Wort. Iudicium Verlag, München 1992, s. 30

³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Müdürlüğü. 07 Kasım 2007, Çarşamba, I. Oturum Tutanağı

³⁵ Mehmet Deligönül: Atatürk’ten Seçki. Türk Dil Kurumu yayınları, no:489, s. 33

³⁶ Mehmet Deligönül: Atatürk’ten Seçki, s. 33-34

çok sayıda örnek vermek mümkün: *Medicalcenter, tradecenter, hipermarket, Café, fastfood, Disco, zaping, zaplamak, weekend-party, Rent a car, Pub, Blue Jean out kumaş pantolon in*. Bir otomobil şirketinin ilanı ise, yeni çıkan bir modeli *Showroom'larında* görebileceğimizi bildiriyor ve *'test-drive'* için davet ediyor. Pek çok dergi ise yabancı adlarla ilgi çekici kılınıyor. Beğenilen bir şey hemen *'zoom'*lanıyor, sıkılınca *'kal geldi'* deniyor. Bazı televizyon ve radyo kanallarındaki durum da pek farklılık göstermiyor. Yabancı aksanıyla Türkçe konuşuluyor, cümlelerin içine yabancı sözcükler sıkıştırılarak, birazdan *show time'*ın başlayacağı duyuruları, dil yanlışları ve vurgulama hatalarıyla yapıyor. Ayrıca *'star'ların, 'super show'* veya *'mega show'*ları gibi sözcüklerle yapılan program veya konser tanıtımlarını da burada örnek olarak gösterebiliriz. Kavcar'a göre Türkçemizin güncel sorunlarının başında *'özensizlik ve özentî'* gelmekte:

"Bugün Türkçemizle ilgili başlıca güncel sorunları şöyle sıralayabiliriz: Özensizlik ve özentî ile yanlış kullanım, yabancı sözcük tutkusu, yabancı dil öğretimi ile yabancı dilde öğretimi birbirine karıştırma, Türkçenin bilim dili olmadığı görüşü, Türkçe öğretimindeki yetersizlik, sözcük ve terim üretimindeki yetersizlik, öğretmen faktörü... Güzelim uzlaşma yerine concencous, yoğunlaşma yerine consantrasyon, kontrol yerine çek etme dedik mi kültürlü kişi oluyoruz. İstanbul Taksim'deki görkemli bir otelin adı The Marmara, Hilton'daki sergi merkezinin adı Exhibition Center. Kentlerimizde caddeler, yabancı adlar nedeniyle işgal altındadır. Kendilerine "entel" denilen bir kısım aydınlar, kendi yurduna yabancılaşmayı evrensellik sanıyor."³⁷

Söz konusu bu durumun artarak sürmesinin, tüm ulus çapında düşünülecek olursa, kültürümüz ve dilimiz açısından son derece olumsuz etkiler yaratması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle konu ile ilgili kişilerin, tüm kurum

³⁷ Cahit Kavcar: Türkçenin güncel sorunları:

<http://www.dilimiz.com/makaleler/trninguncelsorunlari.htm>

ve kuruluşlarının gereken hassasiyeti göstermeleri ve gerekli önlemleri en kısa zamanda almaları, çok büyük bir önem taşımaktadır. Diğer taraftan Devlet bakanlığı tarafından konuyla ilgili çeşitli kurumların katılımıyla düzenlenen toplantıda, dil bilincini uyandırmak üzere Türk Dil Kurumu tarafından tespit edilerek gazete, radyo ve televizyonlarda yayımlanmasına karar verilen sloganlar şunlardır:

- "Türkçe adımla gurur duyuyorum.
- İş yerinizin adı kimliğinizin aynasıdır.
- Türk gençliği kelime haznesini geliştirmek istiyor.
- Türkçe adlarımızla dünya pazarlarına açılalım!
- Dilimize saygı duyalım!
- Türk gençliği klasikleri tanımak ve okumak istiyor.
- İşyerimizin aynası kimliğimizin aynasıdır.
- Dilimizi öğrenelim!"³⁸

Diğer taraftan Türk Dil Kurumu'nun yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bulma çabaları tarihi görevi gereği süre gelmektedir. Kurum tarafından *'Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü'*, "171 edebi eser taranarak, 14.648 örnek cümle elde edilmiş ve 3.969 sözcük"³⁹ tespit edilerek hazırlanmıştır. Türkçe karşılığı bulunan yabancı sözcüklere ilişkin örnekler, gerek Türk Dili Dergisi'nde ve gerekse Türk Dil Kurumu'nun internet sayfalarında yer almaktadır. Bunlardan bazıları:

"kitsch (sanat eseri olmayan, değersiz), *pergola* (çardak), *check-in* (giriş işlemi) *check-out* (çıkış işlemi), *anchorman* (ana haber sunucusu), *filibustering* (engelleme), *otorizasyon* (izin, izin verme, yetki belgesi), *sticker* (yapıştırma), *hinterland* (art bölge), *outlet center* (fabrika satış mağazası), *eskort* (koruma, muhafız), *insider* (iç hissedar), *ultrason* (yansılama), *serigrafi* (baskı, ipek baskı), *cash card* (nakit kartı), *handling* (yer hizmetleri), *adisyon* (hesap), *ekspedisyon* (gezi, sefer), *hard copy* (basılı kopya),

³⁸ Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü. Anadolu'nun Sesi:

<http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/>

ANADOLUNUNSESI/151/AND16.htm

³⁹ Türkçede batı kökenli kelimeler sözlüğü:

<http://tdkterim.gov.tr/bati/>

debugging (hata ayıklama),
analyzer (çözümleyici)⁴⁰

YABANCI DİL

Ülkelerin, insanların ve kültürlerin birbirleriyle son derece yakınlaştığı, zaman, mekân ve mesafelerin önemini yitirdiği, her an herkesin her yerle iletişim içinde olduğu, teknolojinin günden güne hızla geliştiği küreselleşme sürecinde yabancı dilin, özellikle eğitimin tüm alanlarında ve iş dünyasında artık bir değil, birkaç yabancı dilin gerekli olduğu, yadsınamaz bir gerçektir. Yabancı dil farklı dil, din ve kültüre sahip, çeşitli ülke ve toplumlara, onlara ait düşünce sistemlerini tanımanın ve aynı zamanda kendini ve kendine ait olanın tanıtılmasının anahtarıdır. Bu nedenle Avrupa Birliğine girme, dünya ile bütünleşme süreci içinde bulunan bir ülke olarak, şimdi yabancı dil öğrenimine ve öğretimine çok daha fazla önem vermemiz gerekir.

Yabancı dil öğrenimi teşvik edilmelidir. Buna hiç kimsenin itirazı olamaz. Ancak hangi yabancı dil olursa olsun, o dilin etkisinde kalınarak kullanılan ulusal dilin, özgün olamayacağı açıktır. Bu dil ile ne özgün bir kültür, ne de dil ve ulus bilinci oluşturmak mümkündür. Zira “*milli kimlik duygusu milli dille yakından ilgilidir*”⁴¹. Ulusal dil, ‘ulusal bilincin’, ‘ulusal kültürün’ ve ‘kültürel kimliğin’ temel taşıdır. Bağımsız, ulusal ve çağdaş Türkçe anlayışı içinde gerek yazı dili ve gerekse konuşma dili özleştirilip, geliştirilmelidir.

Yaşamımızdaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucu, insanlar arasında oluşan iletişim yoksunluğu ile biçimlendirilmiş olan günümüzde ulusal dil bilinci son derece önem taşımaktadır. Dil açısından baktığımızda sayıları her geçen gün artan kelimeler dünyasında yaşıyoruz. Böyle bir dünyada teknolojiyi ister üretelim, ister ithal edelim, her iki durumda da dilimizin söz varlığını arttırmak zorundayız. Bunda ne kadar başarılı olabilirsek o oranda çağdaş bir ülke konumuna yükselebilir ve ulusal kültürümüze katkıda bulunabiliriz. Yabancı dil öğrenmek, uluslararası düzeyde iletişim kurmamız, bilimsel araştırma ve çalışmalarımızı yapabilmemiz, çalıştığımız alandaki gelişmeleri takip edebilmemiz için bir zorunluluktur. Bu nedenle modern metotlara dayanan, sistemli ve

aynı zamanda amaca yönelik (standartları önceden belirlenmiş, çeşitli dil düzeylerine ulaşmayı sağlayan) yabancı dil öğretiminin hedeflenmesi gereklidir. Bu bağlamda son derece önemli bir diğer noktayı da yabancı dille eğitim konusu oluşturmaktadır. Ancak *yabancı dil öğretimi* ile *yabancı dille eğitim* birbirlerinden çok farklı konulardır. Yabancı dille eğitim, genel olarak düşünülecek olursa, ülkemizin mevcut eğitim sisteminin alt yapısının henüz destekleyemeyeceği bir girişim olup, Korkmaz’ın da ifade ettiği gibi, “eğer orta ve yüksek öğretimde vaktiyle medrese eğitiminde olduğu gibi yabancı dili ön plana çıkarır ve ana dilimizin yerine geçirirsek, Türkçeyi nasıl gelişmiş bilim sanat, edebiyat ve felsefe dili haline getirebiliriz.”⁴² Kendi dilinde özgün düşünce üretemeyen bir öğrenci, yabancı dille eğitim sürecinde ne üretebilecektir? Ulusal dilimiz, bizim için her şeyin kaynağı niteliğindedir. Yabancı dille eğitim yaparak bu kaynağı kurutmamalıyız. Ulusal dil diğer dillerin etkisine girip gerilerse, o noktada sorumluluk ve kayıp tüm ulusun olacaktır.

KÜLTÜRLERARASI İÇERİKLİ METİNLER:

Çağımızda pek çok ülkede farklı ırk, dil, din ve kültüre sahip topluluklar bir arada yaşamaktalar. Önceleri çeşitli önyargılar ile yaklaşılan, kendilerine yabancı gelen bu topluluklar ile kendileri arasına konulan duvarlar, küreselleşme süreciyle birlikte, bilgi teknolojilerinin, iletişim kanallarının ve sosyal hareketliliğin artması ve benimsenen ‘çok kültürlülük’ ve ‘çok dillilik’ yaklaşımlarıyla, şimdi daha kolay aşılabilir olmuştur. Farklı dil ve kültürlerin öğrenilmesinin, karşılıklı anlayış içinde, hoşgörülü, birbirine saygılı, sağduyulu, özgür ve kabul görme duygusuyla, barış ve ahenk içinde ve demokratik temeller üzerinde bir arada yaşamayı mümkün kılacağı açıktır. Öztürk ve Dellal “yabancı dil olarak öğrenilen dilin, kültürel arka planının öğrencileri motive ettiği ve yabancı dil öğrenmeyi zevkli hale getirdiği”⁴³ gerçeğinden hareketle özellikle

⁴² Zeynep Korkmaz: Türk Dilinin Yabancı Dillere Karşı Korunması İçin Alınması Gereken Önlemler: Türk Dili,

Dil ve Edebiyat Dergisi. Sayı 528, TDK Yayınları, Aralık 1995, s. 1278

⁴³ Ali Osman Öztürk, Nevide Akpınar Dellal: Yabancı Dil Eğitiminde “Öz” ve “Öteki” Konulu Kültürlerarası

İçerikli Metinlerin Bireyde Demokratik Kültür Bilincinin Gelişimine Katkısı: Ali Osman Öztürk: Yabancı Dil

⁴⁰ Yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar. Türk Dil Kurumu: <http://tdkterim.gov.tr/bati/>, ayrıca bkz.: <http://www.ispir.com/ystk.htm>

⁴¹ Bozkurt Güvenç: Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları. Remzi Kitabevi, 5. baskı, İstanbul 1997, s. 345

“kültürlerarası içerikli metinlerin [KİM]⁴⁴ bireylerde demokratik kültür bilinci ve demokratik yaşam alışkanlığının geliştirilmesine katkı verebileceği ve yabancı dil derslerinde kullanılacak metin ve diyalogların çağdaş görüşe göre özenle seçilmesi”⁴⁵ gereğine işaret etmişlerdir. Yabancı dil derslerinde ‘öz’ ve ‘öteki’ konulu kültürel ve kültürlerarası içerikli metinler sayesinde ‘kültürlerarası öğrenme süreci’ gerçekleştirilebilir⁴⁶ ve böylece hâkim olan önyargılar ortadan kaldırılabilir. Söz konusu ülke ve insanın, sosyal, kültürel değerleri ve düşünceleri daha iyi anlaşılabilir. Bu tür metinlerin “dil öğrenen bireyin ‘öz’ü ‘öteki’nde ‘öteki’ni ise ‘öz’de keşfetmesini sağlamanın”⁴⁷ yanı sıra, aynı zamanda kendine ait olanı diğeriyle karşılaştırmasını, benzerlik ve farklılıkları kaynağından öğrenmesini mümkün kılacaktır. Öztürk ve Dellal’ın da ifade ettiği gibi:

“Öz ve Öteki konulu KİM’ler salt öğrencilerin kültür ufkunu genişletmekle kalmayacak, aynı zamanda öğrencilerde yabancı kültürü algılayış ve anlama, farklı görüş ve yaklaşımlara tahammül etme, hoşgörülü olma, kendi ulusal değerlerinin ve kültürel yaratımlarının farkına varma ve özeleştirel bir mesafede yaklaşma, onları sorgulama yeteneği, bağımsız ve nesnel düşünme, adil ve tutarlı davranma, dayanışma, sorumluluk bilinci ve medeni cesaret gibi Demokratik kültür bilinci ve tutumlarının gelişmesine katkı sağlayacaktır.”⁴⁸

Bu amaçla, yabancı dil derslerinde ele alınacak farklı türlerde kültürlerarası içerikli metinleri öğrencinin daha iyi algılayabilmesi için, bir ön hazırlığın yapılması ve metnin arka planında bulunan tarihi, sosyal ve kültürel bilgilerin öncelikle açıklanması gereklidir. Buna

Öztürk ve Dellal’ın, Karl Gottlieb Hering’e ait, kilise koroları tarafından söylenen ve okul kitaplarına da girmiş bulunan, arka planında Türklerin 1683’te Viyana kuşatmasından sonra arkalarında bıraktıkları çuvallar dolusu kahvenin, Avrupalılar tarafından bir Türk içeceği olarak keşfedildiğini, evvelce önyargılı karşıladıkları ama yıllar sonra kabul ettikleri ve çok severek içtiklerini⁴⁹ belirttikleri, ‘kahve’ ile ilgili şarkı, güzel bir örnek teşkil etmekte:

Eğitimi Bölümlerinde Edebiyat Öğretimi. Kuramsal Yaklaşımlar ve Değişik Türler Örneğinde Uygulama, Anı

Yayıncılık, Ankara 2007, s. 72

⁴⁴ A.g.e.

⁴⁵ Ali Osman Öztürk, Nevide Akpınar Dellal: Yabancı Dil Eğitiminde “Öz” ve “Öteki” Konulu Kültürlerarası

İçerikli Metinlerin Bireyde Demokratik Kültür Bilincinin Gelişimine Katkısı, s. 73

⁴⁶ Karş., a.g.e. S. 73

⁴⁷ A.g.e. s. 74

⁴⁸ A.g.e. s. 74

⁴⁹ Karş. A.g.e. s. 76

“C-a-f-f-e-e, trink nicht so viel Kaffee!
Nicht für Kinder der Türkenkrank,
schwächt die Nerven, macht dich blass und Krank.
eder.
Sei doch kein Muselman, der ihn nicht lassen kann!”⁵⁰
olma!”⁵¹

“K-a-h-v-e, çok kahve içme!
Bu Türk içeceği çocuklar için değildir,
Sinirleri zayıflatır, seni soldurur ve hasta
Aman onu bırakamayan Müslüman gibi

Bir başka örneği de Alman Edebiyatı Aydınlanma Çağı'nın en ünlü yazarı Gotthold Ephraim Lessing'in 'Die Türken' (Türkler) isimli şiiri oluşturmaktadır. Hering'in şiirinde kahve içtikleri için yadırganan Türkler, Lessing'in şiirinde ise “şarap içmediklerinden dolayı garipsenirler”⁵²:

Die Türken
“Die Türken haben schöne Töchter,
Und diese scharfe Keuschheitswächter,
Wer will kann mehr als eine frein*:
Ich möchte schon ein Türke sein.

Türkler
“Türklerin güzel genç kızları var,
Ve namuslarına çok düşkünlüdürler,
Bir güzelden daha fazlasını kim ister:
Bir Türk olmak isterdim.

Wie wollt ich mich der Lieb ergeben!
Wie wollt ich liebend ruhig leben,
Und – doch sie trinken keinen Wein;
Nein, nein, ich mag kein Türke sein.”⁵³

Ne kadar kendimi aşka vermek isterdim!
Ne kadar severek dingin yaşamak isterdim,
Ve lakin onlar şarap içmiyorlar;
Hayır, hayır Türk olmak istemem.”⁵⁴

Lessing'in dünyaca ünlü 'Bilge Nathan' (Nathan der Weise) adlı drama eseri ayrıca önem taşıyan seçkin bir örnektir. Eserde üç büyük din (Müslümanlık, Hıristiyanlık ve Yahudilik) “Müslüman Türk Selahaddin, Musevi Nathan ve Hıristiyan rahip şahsında karşılaştırılır”⁵⁵ ve 'yüzük problemi' (Ringparabel) ile konu açıklığa kavuşturulur. Bilge Nathan'da diğer dil, din ve ırk mensuplarına karşı sevgi, hoşgörü ve anlayış gösterilmesi gerektiği, bu erdemlere sahip olunmasının önemi ve böylece farklı toplumların barış içinde bir arada yaşamalarının mümkün olacağı vurgulanır. Ünlü “Lessing'in Selahaddin'inde de Mevlana'daki gibi ırklar, milletler ve dinler üstü bir insan sevgisi gördüğümüzü ve Mevlana'nın 700 sene evvel 'Gel ne olursan ol, yine gel!' derken, ondan 500 sene sonra hem de Alman edebiyatının kaderini tayin eden”⁵⁶ Lessing'in Selahaddin'inin şu anlamlı sözlerine yer verir:

„Saladin: (...) Bleibst du wohl bei mir?
mısın?
Um mir? – Als Christ, als Muselman: gleichviel!
Im weißen Mantel, oder Jamerlonk;
pelerinli
Im Turban, oder deinem Filze: wie
Du willst! Gleichviel!”⁵⁷

„Selahaddin: (...) Yanımda kalır
Müslüman ya da Hıristiyan,
Bence aynı insan, ister beyaz
İster kaftan ya da Türban
Nasıl istersen, aynı insan.”⁵⁸

⁵⁰ A.g.e. ve ayrıca: Karl Gottlieb Hering: Klassika. Die deutschsprachige Klassikseiten: http://www.klassika.info/Komponisten/Hering_KG/Kanon/Caffee/index.html

⁵¹ Şiirin çevirisi Haluk Özcan tarafından yapılmıştır

⁵² Karş. : Ali Osman Öztürk, Nevide Akpınar Dellal: Yabancı Dil Eğitiminde “Öz” ve “Öteki” Konulu Kültürlerarası İçerikli Metinlerin Bireyde Demokratik Kültür Bilincinin Gelişimine Katkısı, s. 77

⁵³ A.g.e. S. 78, ayrıca: Projekt Gutenberg: <http://gutenberg.spiegel.de>. (*) J. Grimm'sözlüğüne göre: güzel kadın

⁵⁴ Şiirin çevirisi Haluk Özcan tarafından yapılmıştır

⁵⁵ Selçuk Ünlü: 19. Yüzyıl Alman Edebiyatında Türkiye ve Türkler. Das Türkei- und Türkenbild in der deutschen Literatur des 19. Jahrhunderts. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 1988, s. 10

⁵⁶ A.g.e.

⁵⁷ Gotthold Ephraim Lessing: Nathan der Weise. 4. Perde, 4. Sahne, Reclam, Stuttgart 1978, s. 98

⁵⁸ Selçuk Ünlü: 19. Yüzyıl Alman edebiyatında Türkiye ve Türkler, s. 11

Edebiyat “yeni yapıtlar yaratan bir üretim”⁵⁹ dir. Lessing’in ‘Bilge Nathan’ ile yarattığı etki sonucu Avrupa’da, özellikle Almanya’da bir ‘Türk modası’ (Türkomanie) hâkim olur ve çok sayıda Türk operası yazılır. Örneğin: “Der Kaufmann von Smyrna (İzmirli Tüccar), Der Bassa von Tunis (Tunuslu Paşa), Das Grab des Mufti (Müftünün Mezarı), Das Tatarische Gesetz (Tatar Usulü), Der Barbier von Bagdad (Bağdatlı Berber), Die Einführung aus dem Serail (Saraydan Kız Kaçırma).”⁶⁰ “Karl Gottlieb Hering ve Gotthold Ephraim Lessing eserlerinde ‘Türk kültürünü’ yadırgarlar.”⁶¹ Ancak yadırganan, bir başka deyişle, garipsenen her zaman Türkler değildir. Karacaoğlan da ‘İlleri var bizim ile benzemez’ şiirinde, ‘Frenistan’dan kendisine her şeyi ile yabancı gelen, alışamadığı ve vatan tutup kalınamayacak bir yer olarak bahseder:

“İndim seyran ettim Frenistan’ı
İlleri var, bizim ile benzemez
Levin tutmuş goncaları açılmış
Gülleri var, bizim güle benzemez.

Akılları yoktur, küfre uyarlar
İmanları yoktur, cana kıyarlar
Başlarına siyah şapka geyerler
Beyleri var, bizim beye benzemez.

Göllerinde kuğuları yüzüşür
Meşesinde sığımları böğrüşür
Güzelleri türkü söyler, çığırışır
Dilleri var, bizim dile benzemez.

Karacaoğlan eydür, dostu darılmaz
Hasta oldum, hatırcığım sorulmaz
Vatan tutup bu yerlerde kalınmaz
İlleri var, bizim ile benzemez.”⁶²

Seyr edüben gelir Karadeniz’i
Kanları yok, sarı sarı benizli
Öğün etmiş, kara domuz etini
Dinleri var, bizim dine benzemez.

Ünlü Şairimiz Orhan Veli ‘Edith Alméra’ şiirinde Brüksel’de Kafeşantarlarda keman çalan, aldığı alkışlara gülümseyerek selam veren kızlara âşık olunabileceği düşüncesindedir ve Lessing’in aksine, bu duygusundan vazgeçmez:

“İhtimal ki şu anda o,
Brüksel’e yakın
Bir gölün kenarında
Edith Alméra’yı düşünmektedir.

O,
Kendisini alkışlayanlara
Selam verirken
Gülümser.

Edith Alméra
Kafeşantarlarda muhabbet toplayan
Bir Çigan orkestrasının
Birinci kemancısıdır.

Kafeşantarlarda güzeldir;
İnsan,
Orada çalışan kemancı kızlara
Aşık olabilir.”⁶³

⁵⁹ Süheyla Bayrav: Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi. Multilingual, İstanbul 1999, s. 15

⁶⁰ Selçuk Ünlü: 19. Yüzyıl Alman Edebiyatında Türkiye ve Türkler. Das Türki- und Türkenbild in der deutschen Literatur des 19. Jahrhunderts. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 1988, s. 12

⁶¹ Karş. : Ali Osman Öztürk, Nevide Akpınar Dellal: Yabancı Dil Eğitiminde “Öz” ve “Öteki” Konulu Kültürlerarası İçerikli Metinlerin Bireyde Demokratik Kültür Bilincinin Gelişimine Katkısı, s. 79

⁶² Karacaoğlan: İlleri var bizim ile benzemez: http://siir.gen.tr/siir/k/karacaoğlan/illeri_var_bizim_ile_benzemez.htm

⁶³ Orhan Veli Kanık: Fremdartig/Garip. Gedichte in zwei Sprachen. Yayınlayan ve Almancaya çeviren: Yüksel Pazarkaya, Dağveli, Frankfurt 1985, s. 16

Edebiyat ulusları birbirine yaklaştırır, kendini daha iyi anlamayı ve anlatmayı, ötekini de doğru, tarafsız ve hoşgörü içinde algılamayı mümkün kılar. Böylece kültürlerarası diyalogu pekiştirerek, dünya barışını sağlamaya yönelik eşsiz bir rol oynar. Goethe'nin de Edebiyatın bu gücünü göz önünde bulundurarak 'Dünya Edebiyatı' (Weltliteratur) kavramından bahsetmesi boşuna değildir:

"Tekrar edelim ki milletlerin aynı biçimde düşünmeleri gerektiğinden söz edilemez; yalnız onlar birbirlerinden haberdar olmalı, birbirlerini anlamalı ve karşılıklı birbirlerini sevmek istemeseler de hiç olmazsa birbirlerine katlanmayı öğrenmelidirler."⁶⁴

Kültürlerarası içerikli farklı türlerde yazılmış pek çok edebi eser bulunmakta. Bunlardan birkaçının adını belirtecek olursak: 'West-östlicher Diwan (Goethe), "Selim der Dritte (Heinrich Stieglitz). Seyahatnameler 'Fragmente aus dem Orient (Jacob Philip Falmerayer), 'Orientalische Reisen (Hermann von Pückler - Muskau), Türkleri konu alan eseri ile: 'Denkwürdigkeiten aus dem Orient' (Anton von Prokesch - Osten), 'Orientalische Briefe' (Ida Hahn Hahn)⁶⁵. Ayrıca roman alanında, 'Einmal Hans mit scharfer Soße' (Hatice Akyün) 'Die Türkin' (Martin Mosebach), 'Selim oder die Gabe der Rede' (Sten Nadolny). Hiciv olarak 'Hurra ich lebe in Deutschland' (Şinasi Dikmen). Yüksel Kocadoru'nun şiiri "Türkenmond"⁶⁶. Otobiyografik roman 'Schwarzer Tee mit drei Stück Zucker' (Renan Demirkan), 'Kanak Attack' (Feridun Zaimoğlu). İki dilde metin: 'Deutsche Türken-Türk Almanlar' (Claus Leggewie/Zafer Şenocak), 'Türken in Deutschland - Leben zwischen zwei Kulturen' (Faruk Şen/Andreas Goldberg). Yazıları ve mektuplarıyla, "16. yüzyıl yazar ve düşünürlerinin birçoğu gibi Türk konusunu güncelleştiren Andreas Osiander: Schriften und

Briefe 1539 bis März 1543"⁶⁷ ve "kültürlerarası iletişim sürecinde"⁶⁸ ele alınan, Emine Sevgi Özdamar'ın romanı 'Das Leben ist eine Karawanserei'.

SONUÇ:

Küreselleşme süreci içinde bilimde, teknolojiye, bilişim ve taşımacılık sektörlerinde atılan dev adımlar sosyal hareketliliği son derece artmış, sınırların, ülkelerin ve hatta kıtaların rahat ve hızlı aşılabildiğini, mal ve hizmetlerin çabuk ve güvenli bir biçimde ulaştırılmasını, insanlar arası ve uluslararası ilişkilerin kolayca kurulabilmesini mümkün kılmıştır. Böylece sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik ve ekonomik bakımlardan yoğun bir etkileşim ve bütünleşme sürecine girdik. Ancak bu bütünleşme sürecinde "söz üretmek, sözünü dinleterek"⁶⁹, çeşitliliğin, farklılığın, her bakımdan donanımlı olmanın ve kendimize ait olanın yüksek değerinin bilincinde, ulusu ulus yapan değerleri korumak ve gelecek kuşaklara en iyi biçimde aktarmalıyız. Çağımızın gereği en az bir yabancı dili, mümkünse daha fazla dili ve kültürü öğrenmeliyiz. Ulusal devletin temelini teşkil eden ve ulusu bir arada tutan ulusal dildir. Onu ne kadar her alanda kullanılır kılsak o kadar gelişir, zenginleşir ve güçlenir. Bu nedenle ulusal dilimiz açısından baktığımızda, öğrendiğimiz yeni dil(ler) ve kültür(ler) ile birlikte gelen, olumsuz yansıyan etkilere karşı da duyarlı ve dikkatli olmalıyız. Bir başka ifadeyle, farklı dillerden ve çeşitli bilim alanlarından gelen sözcüklerin olduğu gibi değil, belli süzgeç ve değerlendirmelerden geçirildikten sonra alınmaları uygundur. Bu konuda ilgili kişi ve kurumların yaklaşımları

⁶⁷ Onur Bilge Kula: Andreas Osiander: "Türkler Denli İsa'yı Küçümseyen Topluluk Yoktur. Gündoğan

Edebiyat. Cilt 2, sayı 7, Ankara 1993, s. 31-34

⁶⁸ Nilüfer Kuruyazıcı: Emine Sevgi Özdamar's Roman 'Das Leben ist eine Karawanserei' im Prozess der Interkulturellen Kommunikation': Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi 10/1998, İstanbul Üniversitesi Edebiyat

Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 7-16

⁶⁹ Tülin Polat: Kültürlerarası Bildirişim-Evet, ama Nasıl? : Mustafa Kınısız (Yayına hazırlayan): 4. Germanistik

Sempozyumu. Türk Eğitim Sisteminde Alman Dili ve Öğretimi - Alman Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Uygulamaya Yönelik Dilbilim ve Edebiyat Bilimi Karşılaştırmalı Çalışmaları. Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca

Eğitim Fakültesi, İzmir 1994, s. 11

⁶⁴ Gürsel Ayaç: Goethe der ki. Kültür bakanlığı Yayınları 534, Ankara 1992, s.26

⁶⁵ Selçuk Ünlü: 19. Yüzyıl Alman edebiyatında Türkiye ve Türkler

⁶⁶ Ali Osman Öztürk, Nevide Akpınar Dellal: Yabancı Dil Eğitiminde "Öz" ve "Öteki" Konulu Kültürlerarası İçerikli Metinlerin Bireyde Demokratik Kültür Bilincinin Gelişimine Katkısı, s. 80

son derece önem taşımaktadır. Zülfikar bu noktada ki sıkıntıyı şöyle dile getiriyor:

“Türk dilini meslek edinmiş bilim adamları bir araya gelmez bu konulara eğilmezler... Bir başka talihsiz durum, Türk dili uzmanlarının Türkçenin konu edildiği ortamlarda sessiz kalmasıdır... Ankara ve İstanbul dışında öteki şehirlerimizdeki üniversitelerde görev yapan Türk dili öğretim üyelerinin televizyonlara konuk edildiği, düşüncelerinin sorulduğu görülmemiştir...”⁷⁰

Esasen sadece Türk Dili uzmanlarının değil, onlarla birlikte diğer meslek guruplarından bilim adamlarının da dilimize giren yabancı kelime ve kavramların uygun Türkçe karşılıklarının bulunması amacıyla bir araya gelmeleri gerekir. Çeşitli bilim alanlarında kullanılan ve zamanla yeni eklenen terimlerin gerek duyulduğu takdirde, belli bir ölçüde olmak üzere, alınmaları mümkündür. Ancak bunların zamanla dilimizin özelliklerine uygun karşılıkları bulunmalıdır. Böylece yapılacak çalışmalar sonunda dilimizin söz varlığı zenginleşecek ve kendimizi her alanda sözcük sıkıntısı çekmeksizin rahatça ifade edebilmemiz mümkün olacaktır.

Ulusal dilimizin okullarımızda en iyi şekilde öğretilmesiyle, daha sonra öğretilecek olan yabancı dilin öğrenciler tarafından çok daha iyi algılanabileceği gerçeğinin unutulmaması gerekir. Bu nedenle eğitim sistemimiz, okul öncesi kurumlardan yüksek öğrenimin sonuna kadar her aşamada çağın gereği olan bilgi ve becerileri kazandırmak üzere planlanmalı ve düzenlenmelidir. Eğitim yatırımlarımız artırılmalı, sahip olduğu sosyal ve kültürel değerlerin bilincinde, bilgi, beceri ve tecrübe sahibi, donanımlı, özgür, eleştirel ve analitik düşünebilen, doğru kararlara varabilen, hoşgörülü, insancıl bireyler yetiştirmeliyiz. Eğitimin ailede başladığı gerçeğinden hareketle, burada en büyük sorumluluk önce ebeveynlere, sonra öğretmenlere ve devletin eğitim politikalarını, program ve projelerini oluşturan kurum ve kuruluşlarına düşmektedir.

Yabancı dilin, dünyayı anlamak ve kendimizi dünyaya anlatmak üzere bir amaç değil, bir araç olduğunun bilincine varılmalıdır. Çağımızda yabancı dil eğitimi teşvik edilmeli ve her zamankinden daha fazla önem verilmelidir. Yabancı dil derslerinde kullanılacak ders kitaplarında kendi kültürümüzden de alınan okuma parçalarına yer verilmesi, konuların içerdiği alana ait özel kavramların tanınması açısından yararlı olacaktır.

Ayrıca bazı metinlerin iki dilde sunulması, anlaşılması zor olan terim ve sözcüklerin, her iki dildeki karşılıklarının hızlı ve kalıcı biçimde öğrenilmesini sağlayacaktır. Yabancı dil derslerinde her eğitim seviyesine uygun, içerik açısından farklı zorluk derecelerinde karşılaştırmalı metinlerin ve özellikle kültürlerarası içerikli metinlerin derslerde işlenmesiyle, kültürlerarası öğrenme süreci gerçekleştirilerek, ‘öz’ ve ‘öteki’ daha iyi kavranacaktır. Böylece birey arzu edilen ‘dil bilincine’ ve ‘demokratik kültür bilincine’ sahip olarak, her türlü özenti ve kibirden uzak, yabancıyla eşit ve aynı düzlemde olmanın haklı gururunu hissedecek ve yaşayacaktır.

Eğitim kurumlarında Comenius, Sokrates ve Erasmus gibi programların kapsamı genişletilerek, daha fazla kurumun katılımı için, yeni projelerin hazırlanması teşvik edilmelidir. Okullarımızda İkinci yabancı dil eğitimine de ağırlık verilmesi, iyi yetişmiş, donanımlı, bilgili, genç, enerjik ve gelecek kuşaklara katkılarını özveriyle sunmaya hazır yabancı dil öğretmenlerinin atamalarının bir an önce gerçekleştirilmesi gelecek açısından çok önemlidir. Diğer taraftan akademisyenlerin çalışmaları daha fazla teşvik edilmeli, mevcut şartların iyileştirilmesiyle beyin göçünün önüne geçilmeli ve hatta tersine beyin göçünün kapıları açılmalıdır.

⁷⁰ Hamza Zülfikar: Dünden Bugüne, ‘Türkçe karşısında aydınların tutumu’. Mart 2007, sayı 663: <http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF7F26505C55AC2B41>

KAYNAKÇA

1. **Adıvar**, Halide Edip: Türkçe Sözlük 2: Türk Dil Kurumu, TDK yayınları 549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988
2. **Akalm**, Şükrü: Türkçenin Sorunları: <http://www.dilimiz.com/makaleler/trsorunlari.htm>
3. **Akarsu**, Bedia: Atatürk'ün Dünya Görüşünde Dil ve Tarihin Yeri. Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi. Yıl 32 Cilt XLV, sayı 371, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982
4. **Atatürk**, Mustafa Kemal: Nutuk (1919–1927). Bugünkü dile yayına hazırlayan: Zeynep Korkmaz, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006
5. **Aytaç**, Gürsel: Goethe der ki. Kültür bakanlığı Yayınları 534, Ankara 1992
6. **Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü**. Anadolu'nun Sesi: <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/ANADOLUNUNSESI/151/AND16.htm>
7. **Bayrav**, Süheyla: Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi. Multilingual, İstanbul 1999
8. **Bienek**, Horst: Heimat. Neue Erkundungen eines alten Themas. (Hilde Domin) München/Wien 1985
9. **Deligönül**, Mehmet: Atatürk'ten (Seçki): Türk Dil Kurumu yayınları, 489, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982
10. **Dil ve Yazın Dergisi**. Yıl 32 Cilt XLV, sayı 371, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1982
11. **Enginün**, İnci: "Türk Dünyasında Dil ve Edebiyat". Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi. Sayı 528, TDK Yayınları, Aralık 1995
12. **Glaser**, Hermann, J. Lehmann, A. Lubos: Wege der deutschen Literatur. Eine geschichtliche Darstellung. Ullstein Verlag, Frankfurt/Main-Berlin-Wien, 1974
13. **Grimm**, Jacob, Wilhelm Grimm: Deutsches Wörterbuch: <http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/dwb/wbgui?>
14. **Gündoğan Edebiyat**: Gündoğan yayınları, cilt 2, sayı 7, Ankara 1993
15. **Güvenç**, Bozkurt: Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları. Remzi Kitabevi, 5. baskı, İstanbul 1997
16. **Hatiboğlu**, Vecibe: Atatürk'ün Dilciliği: Atatürk ve Türk Dili. Türk Dil Kurumu Yayınları 224, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963
17. **Heine**, Heinrich: Gedanken und Zitate: http://www.gomah.de/zitate/z_heine1.htm
18. **Hering**, Karl Gottlieb: Klassika. Die deutschsprachige Klassikseiten: http://www.klassika.info/Komponisten/Hering_KG/Kanon/Caffee/index.html
19. **Kant**, Immanuel: Was ist Aufklärung, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 1977
20. **Karaosmanoğlu**, Yakup Kadri: Atatürk ve Türk Dili: Atatürk ve Türk Dili, Türk Dil Kurumu yayınları, 224, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963
21. **Kavcar**, Cahit: Türkçenin güncel sorunları: <http://www.dilimiz.com/makaleler/trninguncelsorunlari.htm>
22. **Korkmaz**, Zeynep: Türk Dilinin Yabancı Dillere Karşı Korunması İçin Alınması Gereken Önlemler: Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi. Sayı 528, TDK Yayınları, Aralık 1995
23. **Kula**, Onur Bilge: "Andreas Osiander: Türkler Denli İsa'yı Küçümseyen Topluluk Yoktur". Gündoğan Edebiyat, cilt 2, sayı 7, Ankara 1993
24. **Kuruyazıcı**, Nilüfer: Emine Sevgi Özdamars Roman 'Das Leben ist eine Karawanserei' im Prozess der Interkulturellen Kommunikation': Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi 10/1998, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1998
25. **Özertim**, Sami N. : Atatürkçünün Elkitabı. Türk Dil Kurumu yayınları 483, Atatürk dizisi 15, Ankara 1981
26. **Öztürk**, Ali Osman, Nevide Akpınar Dellal: Yabancı Dil Eğitiminde "Öz" ve "Öteki" Konulu Kültürlerarası İçerikli Metinlerin Bireyde Demokratik Kültür Bilincinin Gelişimine Katkısı: Ali Osman Öztürk (Editör): Yabancı Dil Eğitimi Bölümlerinde Edebiyat Öğretimi. Kuramsal

- Yaklaşımlar ve Değişik Türler Örneğinde Uygulama, Anı Yayıncılık, Ankara 2007
27. **Rüdiger** Görner: Heimat im Wort. Iudicium Verlag, München 1992
  28. **Turan**, Şerafettin: Türk Dil Kurumu başkanı Prof. Dr. Şerafettin Turan'ın Açış Konuşması. Türk Dili, Aylık Dil Ve Yazın Dergisi, yıl 32, cilt XLV, sayı 371, Ankara 1982
  29. **Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Müdürlüğü**. 07 Kasım 2007, Çarşamba, I. Oturum Tutanağı: <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/yil2/ham/b01701h.htm>
  30. **Kanık**, Orhan Veli: Fremdartig / Garip. Gedichte in zwei Sprachen. Yayınlayan ve Almancaya çeviren: Yüksel Pazarkaya, Dağyeli, Frankfurt 1985
  31. **Karacaoğlan**: 'İlleri var bizim ile benzemez': http://siir.gen.tr/siir/k/karacaoğlan/illeri_var_bizim_ile_benzemez.htm
  32. **Lessing**, Gotthold Ephraim: Nathan der Weise. Reclam, Stuttgart 1978
  33. **Polat**, Tülin: Kültürlerarası Bildirişim - Evet, ama Nasıl? Mustafa Kınısız (Yayına hazırlayan): 4. Germanistik Sempozyumu. Türk Eğitim Sisteminde Alman Dili ve Öğretimi - Alman Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Uygulamaya Yönelik Dilbilim ve Edebiyat Bilimi Karşılaştırmalı Çalışmaları. Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İzmir 1994
  34. **Projekt Gutenberg**: http://gutenberg.spiegel.de/?id=5&xid=1618&kapitel=14&cHash=f9dc58a0e11ied14#gb_found
  35. **Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi**: Ahmet B. Ercilasun (Yayımlayan). Sayı 528, Türk Dil Kurumu Yayınları, Aralık 1995/II
  36. **Türkçe Sözlük**. Türk Dil Kurumu, TDK yayınları 549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988
  37. **Türkçede batı kökenli kelimeler sözlüğü: Türk Dil Kurumu**: <http://tdkterim.gov.tr/bati/>
  38. **Ünlü**, Selçuk: Joseph von Eichendorff's „Taugenichts“. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 1, Konya 1987
  39. **Ünlü**, Selçuk: 19. Yüzyıl Alman Edebiyatında Türkiye ve Türkler. Das Türki- undTürkenbild in der deutschen Literatur des 19. Jahrhunderts. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 1988
  40. **Wolf**, Herbert: Wegbereiter des modernen Deutsch, Die sprachgeschichtliche Bedeutung Martin Luthers: Martin Luther und die Bildung des Deutschen: Inter Nationes, Bonn 1983
  41. **Yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar**. Türk Dil Kurumu: <http://tdkterim.gov.tr/bati/>, <http://www.ispir.com/ystk.htm>
  42. **Zülfikar**, Hamza: Düden Bugüne, 'Türkçe karşısında aydınların tutumu'. Mart 2007, sayı 663: <http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF7F26505C55AC2B41>